Народны Звон

Беларуская радыкальная часопісь. Орган „Цэнтрасаюзу“.

Цана асобнага нумару 20 гр.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Вострабрамская 9, кв. 22

Прыйём інтарэсантаў ад 10 да 2 гадз. што-дня, апрача сьвятаў і нядзель.

Падпіска з дастаўкай да хаты: на 1 год—6 зл., за паўгоду—3 зл., за 3 мес. — 2 зл., за 1 мес.—50 гр.

Год I. Вільня, 28 лістапада 1930 г. №. 5

Вынікі выбараў.

Сучасныя выбары ў Сойм далі такі вынік, якога ніхто напэўна не чакаў: беларусы страцілі ўсе мандаты і ў Сойме ня будзе ані воднага прадстаўніка ад беларускага народу.

Праўда, там зноў засядзе наш нязьменны і вечны пасол п. Ярэміч, але хіба-ж нават ён сам будзе мець настолькі такту, што не залічыць сябе да прадстаўнікоў беларускага народу, бо, як вульгарна выражаюцца нават самі былыя яго таварышы па „партыі“—пралез ён у Сойм ашуканствам,—выключна галасамі ўкраінцаў, якія паставілі яго на трэцім мейсцы свайго дзяржаўнага сьпіску.

Калі адкінуць гэты інцыдэнт з п. Ярэмічам, то мы стаімо перад вельмі сумным для нашага грамадзкага жыцьця фактам—беларусы, дзякуючы розным прычынам, на якіх мы ня будзем ту затрымлівацца, — ня маюць свайго прадстаўніцтва ў Сойме...

Нават у Латвіі, дзе беларусаў знаходзіцца ўсяго толькі невялічкая жменька — ёсьць бел. паслы, якія бароняць беларускую справу перад латвійскаю большасьцю. А ў нас?..

Гэты сумны факт, маючы гістарычную вагу, бязумоўна адаб'ецца вельмі балюча на нацыянальным пачуцьці сьвядомай часткі нашага народу.

Іншыя народы, якія аказаліся больш „шчасьлівымі“ і якія прыхільна адносяцца да беларускага народу—могуць выражаць толькі сваё спачуцьцё і працягваць яму руку помачы для ўратаваньня ад аканчальнай загубы і дэмаралізацыі.

Мы верым, што ніхто з нашых шчырых прыяцеляў ня будзе радавацца з прычыны розных перашкод, якія спатыкаюцца на шляху нашага нацыянальнага і палітычнага адраджэньня.

Толькі ворагі беларускага народу могуць цешыцца з таго палажэньня, якое ўтварылася ў нас, даводзячы ўсім, што беларускае пытаньне памерла для Польшчы сваёй прыроднай сьмерцю.

А такіх „дабрадзеяў“ пры нашых варунках—хоць адбаўляй,—але яны нам не страшны і ня ў сілах перашкодзіць зьдзейсьненьню нашых аканчальных мэтаў, да якіх імкнецца беларускі народ у сілу адвечных прыродных законаў.

Нашыя „прыяцелі“ цешацца, трыумфуючы перамогу над антыпаньствовымі меншасьцямі і ў сваім радасным ап'яненьні даходзяць нават да таго, што проста скідаюць з рахунку існаваньне беларускага народу.

Ня ўсьпеў яшчэ закончыцца аканчальны падсчот галасоў у выбарных урнах, як гэтую радасьць далося заўважыць на старонках такіх, напрыклад, газэт, як „Słowo“, публіцысты якой зусім „шчыра“ шкадуюць, што ў сучасны Сойм прайшло вельмі мала жыдоў і зусім не гавораць пра тое, што беларусы не правялі туды ані воднага свайго прадстаўніка і то не па сваёй віне...

Падобныя разважаньня і падобныя трыумфы над пабітымі меншасьцямі лішні раз выяўляюць ні што іншае, як „добрыя інтэнцыі“ часткі польскага грамадзянства адносна гэтай справы наагул — інтэнцыі, якія добра ведамы беларускаму грамадзянству.

Але як сучасныя выбары, так і артыкулы некаторых польскіх публіцыстаў ня могуць пераканаць нас, што беларускі народ памёр і што яму мейсца на могілках.

Адсутнасьць нашага прадстаўніцтва ў Сойме, якая тлумачыцца прычынамі ад нас незалежнымі, але добра ведомымі нашаму грамадзянству, бязумоўна будзе мець вельмі ўемныя насьледкі для ўсяго нашага грамадзкага жыцьця і гэтыя вынікі праз нейкі час адчуюць вельмі многія „оптымісты“.

Гэты нябывалы ў гісторыі факт, што 2-х мільённы народ застаўся без свайго прадстаўніцтва будзе выкарыстаны праз няпрошаных апякуноў, якія на гэтай падставе будуць з пасьпехам разьвіваць сваю дэмагогію, даводзячы, што „польскі фашызм“ задушыў аканчальна нават праблескі нацыянальнага і грамадзкага беларускага жыцьця. Гэтая агітацыя будзе мець пасьпех нават сярод найбольш нацыянальна сьвядомай часткі нашага грамадзянства, якое бязумоўна ніколі не прызнае за нармальнае зьявішча вытварыўшуюся сытуацыю. Усё гэта вядзець да таго, што падрываюцца ўсе магчымасьці да згуртаваньня нашага народу каля пазытыўных лёзунгаў і скіраваньня яго высілкаў на творчую працу ў розных галінах грамадзкага жыцьця.

Вынікі апошніх выбараў расчысьцілі дарогу для дэмагогаў і расчынілі ім вароты ў самую гушчу нашага народу.

Яны настолькі ўтрудняць працу ў кірунку нацыянальнага ўзгадаваньня нашых масаў, а гэтым самым адцягненьня іх ад уплываў варожых нашай нацыянальнай ідэі—што насуваецца нават пытаньне—ці можа хоць якая небудзь група ідэовых беларусаў узяць на сябе адказнасьць за „упарадкаваньне“ ідэолёгіі нашага народу.

І здаецца нам, што ён ніколі пры сучасных умовах ня выйдзе з таго палажэньня, якое польскімі публіцыстамі завецца „антыпаньствовым“.

Тая частка польскага грамадзянства, якая не нэгуець існаваньня „беларускага пытаньня“—любіла паслугоўвацца тым аргумэнтам, што адною з галоўных перашкод для пазытыўнага вырашэньня гэтага пытаньня, зьяўляецца неадпаведнае соймавае прадстаўніцтва ад беларускага народу, якое займалася толькі дэструкцыйнай працаю.

Цяпер дзякуючы апошнім выбарам,—наш народ зусім пазбаўлены прадстаўніцтва ў Сойме і Сэнаце і гэтым самым прапала тая „перашкода“, якая быццам зьвязвала рукі польскім урадам у рэалізацыі яго добрых інтэнцый адносна беларускай справы.

Бліжэйшая будучыня пакажа нам, як будзе выкарыстана сучасным урадам гэтая „спрыяючая“ акалічнасьць...

Ад Рэдакцыі і Адміністрацыі газ. „Народны Звон“.

Гэтым папераджаем нашых чытачоў, што з 1-га сьнежня г. г. газэта будзе высылацца **толькі тым, хто вышлець падпісную плату за наступны месяц.**

Усякая газэта можа выходзіць рэгулярна і рассылацца чытачом толькі тады, калі яны **прысылаюць падпісную плату.**

Той, хто цікавіцца беларускаю справаю — мусіць падтрымаць сваю газэту.

Арышты ў Клецкай Гімназіі.

22 лістапада ў 3 гадзіны дня будынак Беларускае Гімназіі ў Клецку быў акружаны паліцыяй, якая ўвайшла ў памяшчэньне Гімназіі падчас лекцыяў і арыштавала 11 вучняў. Ува ўсіх памяшчэньнях гімназіі і інтэрнатаў, а так-жа ў прыватных кватэрах заарыштаваных вучняў адбыліся вобыскі, адначасна арыштаваны былы дырэктар гімназіі грам. Грыгор Якубёнак.

У той-жа дзень звольнены былі 5 заарыштаваных вучняў. Рэшта з вучыцелем Якубёнкам адпраўлена ў Нясьвіжскі вастрог.

Грам. Якубёнак быў на выбарах у Сойм кандыдатам Цэнтрасаюзу на сьпіску № 22.

Пал. Алеся.

Восень.

Час цёплага лета
Прыгожай вясны,
Астаткі ўспамінаў —
Салодкія сны.
Панурая восень
Сарвала лісты,
Гусіныя крыкі —
Астаткі красы.
Завялі ўжо краскі,
Ні духу вясны,
Сабраны ўжо нівы
Цьвітуць верасы.
А там незабавай
Глядзіш — маразы...
Усалі пасьцелі
На полі ляглі.
У хмары з засады
Сьняжынкі пайшлі,
У брамах і полі
Навеі ляглі.
Час цёплага лета,
Прыгожай вясны
Астаткі ўспамінаў
Салодкія сны
Да яснай і цёплай
Наступнай вясны.

Ф. Манюшчыца.
10/IX 1930 г.

Сьнежань—месяц нашай прэсы.

Жыцьцё паказала слабасьць нашай грамадзкасьці, што асабліва ярка выявілася падчас апошніх выбараў у Сойм і Сэнат.

Адной з прычын гэтай слабасьці зьяўляецца амаль поўная адсутнасьць беларускай прэсы.

Каб стварыць моцную прэсу — патрэбна ня толькі чытаць газэты, якія выпадкава пападаюць у рукі чытача, — але падтрымоўваць іх матэрыяльна, акуратна высылаючы падпісную плату. Мала гэтага. Трэба пашыраць свае газэты і часопісы, заахвочываючы суседаў і знаёмых да прэнумараваньня іх і высылкі належнай аплаты.

Толькі тады газэта можа рэгулярна выдавацца і даваць цікавы матэрыял. Без матэрыяльных сродкаў, якія ў нармальных выпадках зьбіраюцца выключна з падпіской платы ніякая газэта і часопіс ня можа існаваць.

Гэта трэба добра памятаць кожнаму сьвядомаму беларусу, які павінен быць зацікаўлены ў пашырэньні сваёй роднай прэсы.

Апынуўшыся ў вельмі цяжкіх матэрыяльных варунках, як наша газэта так і сельска гаспадарчы кооперытыўны месячнік „Саха“ могуць існаваць толькі тады, калі само грамадзянства возьмець іх лёс у свае рукі і падтрымаець іх, акуратна высылаючы падпісную плату.

З мэтаю пашырэньне сярод беларускага грамадзянства газэты Народны Звон і Сахі — вызначаецца месяц Сьнежань—як месяц нашай прэсы. У працягу ўсяго гэтага месяца ўсе нашы прыхільнікі павінны заняцца самай усільнай агітацыяй за пашырэньне падпіскі на газэту і часапіс.

Кожная наша вёска павінна мець хаця-ж бы на некалькі платных падпісчыкаў і тады будзе магчымасьць рэгулярна высылаць газэту і пашырыць яе фармат.

Тыя з грамадзян, якія прыдбаюць ня меней 10 платных падпішчыкаў на нашу газэту — будуць атрымоўваць бесплатна час. Саху у працягу таго тэрміну, на які будуць высланы грошы за газэту.

У працягу гэтага месяца сьвядомая частка беларускага грамадзянства павінна напружыць усе свае высілкі на тое, каб стварыць магчымасьць для нармальнага існаваньня беларускай прэсы.

У гэты месяц павінны стварыцца моцныя кадры нашых платных падпішчыкаў, якія палажаць фундамэнт для разьвітку беларускай прэсы.

Прачытаўшы газэту — перадай другому.

Што далі нам выбары?

„Цэнтрасаюз“ выступаў на выбарах у 3 вокругах і не атрымаў ані воднага мандату — ўсе яны дасталіся ўрадаваму „Безпартыйнаму Блёку“.

Ня гледзячы на тое паражэньне, якое мы атрымалі пры сучасных выбарах—яны, між іншым, даюць нам шмат цікавых спасьцярэжаньняў.

Разгледзім паасобныя вокругі і сапаставім тыя галасы, якія атрымаў Цэнтрасаюз з галасамі прыпадаючымі на іншыя сьпіскі.

У Сьвянцянскім вокругу, гдзе мы ня мелі ані воднага выбарнага к-ту, дзе ў нас былі зусім слабыя сувязі і дзе нашыя даверaныя асобы атрымалі шмат прыкрасьцяў ад мяйсцовай адміністрацыі — за Цэнтрасаюз пададзена 5207 галасоў. Амаль тое самае сабрала і сельсаюзьніцкая і хадэцкая кааліцыя, якая мела там старыя гвёзды, якая ў працягу некалькіх гадоў працавала ў гэтых раёных, а што самае галоўнае—мела некалькі паслоў, якія аб'язджалі сваіх выбаршчыкаў і вялі там „працу“, хаця-ж бы маючы на ўвазе наступныя выбары.

І вось ня гледзячы на ўсё гэта — № 11 атрымлівае там толькі на 39 галасоў больш чым Цэнтрасаюз (5246).

Цэнтрасаюз, які толькі-што паўстаў,—можна лічыць зусім спараліжаваў уплывы Сельсаюзу і хадэцыі і ёсьць падставы думаць, што змог-бы, каб захацеў — пацягнуць за сабою і рэшткі таго, што ішло да гэтага часу за Ярэміцкім „блёкам“.

Далей, як відаць з ніжэйпададзеных цыфраў —Цэнтрасаюз атрымаў у гэтым вокругу толькі на 1600 галасоў менш, чым Незалежная Сялянская партыя (N. Str. Chłop.) ня гледзячы на тое, што гэтая партыя разьвівала шырокую агітацыю і не сьцесьняла сябе ў матэрыяльных сродках.

Вынікі сучасных выбараў даюць нам падставы думаць, што ўплывы Цэнтрасаюзу ў Сьвянцянскім вокругу ёсьць і яны з часам могуць павялічвацца коштам уплываў, як бел. хадэцыі, так і розных „Страніцтваў хлопскіх“.

Цікава, між іншым, прывесьці дадзеныя, з якіх можна пабачыць сколькі і ў якіх паветах пададзена галасоў за той ці іншы сьпісак у тым-жа Сьвянцянскім вокругу.

	Браслаў	Дзісна	Паставы	Сьвенцяны	Усяго
Упраўненыя да галасаваньня	66.482	74.432	50.475	68.622	259.176
Галасавала	42.564	39.668	20.415	36.137	142.484
Уневажнена	3.258	2.694	1.698	7.845	15.495
Важных	39.306	36.974	22.417	28.292	126.989
Сьпісак № 1 . . .	27.214	27.062	16.958	23.510	94.744
(N. D.) № 4 . . .	3.407	2.507	1.282	1.446	8.642
(жыд.) № 5 . . .	18	10	19	133	180
№ 11 . . .	2.257	1.462	995	532	5.5.6
№ 17 . . .	555	1.326	442	1.478	3,781
№ 22 . . .	308	3.222	1.671	—	5.207
№ 23 . . .	4.637	1.271	366	591	6.865
№ 23 . . .	733	76	670	481	1.960
№ 25 . . .	177	38	28	121	364

Як ведама, ўсе 6 мандатаў на Сьвянцянскаму вокругу засталіся № 1, а Цэнтрасаюз, як і іншыя партыі засталіся без мандатаў.

Ня гледзючы аднак на такі сумны вынік сучасных выбараў для ўсяго беларускага грамадзянства пададзеныя вышэй цыфры даюць нам падставы верыць у тое, што пры пэўных варунках можна разьвярнуць пад сьцягам Цэнтрасаюзу шырокую грамадзкую працу, маючую нацыянальна-беларускі характар.

Трэба ўзяць пад увагу, што ў такім напр. павеце, як Дзісьненскі, куды можна сказаць толькі „сунуліся“ нашы людзі, Цэнтрасаюз атрымаў 3222 галасы, болей ад усіх іншых партыяў, за выняткам толькі № 1, з якім пры сучасных умовах ніхто ня мог канкураваць. Значна менш ад нас атрымалі тут усе старыя партыі, як Нез. Сел. Страніцтва, Цэнтралеў і інш.

Пасьля Б. Б. — Цэнтрасаюз па ліку сабраных галасоў стаіць на першым мейсцы і безумоўна такія-ж вынікі мелі-б і ў іншых паветах, каб Цэнтрасаюз меў сродкі і на другое, каб яго працы не перашкаджала мяйсцовая ўлада, што, на жаль—можна сьцьвярдзіць у шмат якіх выпадках, над чым мы пакуль-што ня будзем затрымоўвацца.

Па Лідзкаму вокругу Цэнтрасаюз (№ 22) атрымаў 2335 галасоў, якія па асобным паветам раскладаюцца ў наступны спосаб: Маладэчанскі—705 гал., Ашмянскі—158, Вялейскі — 1472. (Дадзеныя гэтыя ня поўныя, бракуе напр. Лідзкага павету і іншых).

Па Навагрудзкаму вокругу Цэнтрасаюз атрымаў 3657 гал. у той час, як Сельсаюз і Хадэцыя (№ 11) — усяго толькі 1769.

Трэба заўважыць, што ўсе гэтыя дадзеныя узяты намі з газэтаў, якія ў сваю чаргу узялі іх з неаканчальных аблічэньняў Акружных Камісій.

Як-бы там ні было, ня глядзючы на правал усіх беларускіх сьпіскаў пры сучасных выбарах, (а прычынах чаго мы яшчэ будзем пісаць у далейшых нумарох нашай газэты) Беларускі Цэнтрасаюз атрымаў па 3-х выбарных вокругах 11199 галасоў. Безумоўна іх было куды балей, але падлічыць іх мы ня маем магчымасьці за адсутнасьцю адпаведных дадзеных.

Гэтыя 11199 чалавек, якія галасавалі за наш сьпісак, ня гледзючы на ўсе тыя „прыгоды“, якія іх спатыкалі пры галасаваньні—зьяўляюцца сьвядомымі нашымі прыхільнікамі і стойкімі барацьбітамі за нашы нацыянальна-палітычныя і культурныя ідэалы. Гэтых людзей мы сьмела можам лічыць сваім актывам і з якім Цэнтрасаюз можа прыступіць да працы на карысьць нашага народу.

Вось гэта і ёсьць той плюс, які мы атрымалі пры сучасных выбарах і які дае нам пэўнасьць у тым, што правал у сучасных выбарах ня ёсьць яшчэ правалам беларускай справы.

Каля новага Сойму і Сэнату.

Новы Сойм які зьбярэцца 9 сьнежня г. г. будзе мець зусім іншае палітычнае абліччa ў параўнаньні з тым, якое меў распушчаны.

Перадусім, — ён будзе мець большасьць наслоў з урадовага „Беспартыйным Блёку, якіх увайшло падчас апошніх выбараў 250 чалавек — (на 128 балей чым у старым Сойме).

Польская сацыялістычная партыя у 1928 годзе мела 63 мандаты, цяпер мае толькі 23 мандаты.

„Вызваленьне“ у 1928 г. мела 40 мандатаў, цяпер — 15; гэтакім чынам яно страціла аж 25 мандатаў.

Пяст меў 21 мандат., цяпер 15.

„Страніцтва Хлопскае“ мела 25 мандатаў, цяпер 18.

Незал. Раб. Партыя-правіца мела 14 мандатаў, цяпер — 8.

„Эндэкі“—мелі 37 манд. —цяпер маюць 63— прыдбалі 25.

Польская Хрысьціянская Дэмакратыя мела 15 манд.—цяпер — 14.

Немцы мелі 19 мандатаў, цяпер 5.

Украінцы і Беларусы мелі разам 49 мандатаў, цяпер 22, — страцілі 27 мандатаў.

Жыды мелі 13 манд. — цяпер 8.

Камуністы мелі 7 — цяпер маюць 5.

Найбольшыя страты панесьлі беларусы, якія страцілі ўсе свае мандаты і цяпер не маюць аніводнага пасла, які бы-быў выбраны беларускім народам.

З Украінска-Беларускага блёку пралез у Сойм некім цудам вядомы „парлямэнтарый“ — Ярэміч, але ніхто з беларусаў лічыць яго сваім прадстаўніком ня можа дзеля той простай прычыны, што ніхто яго не выбіраў.

Цяпер толькі беларускае грамадзянства павінна добра зразумець, чаго гэта так упарта п. Ярэміч бараніў ідэю „украінска-беларускага блёку“, парваўшы агульна-беларускі блёк.

Сэнат па сваяму партыйнаму складу будзе мець такі выгляд.

№ 1 (Бесп. Блёк)	76	мандаты
№ 4 (Эндэкі)	12	„
№ 7 (Цэнтралеў)	14	„
№ 11 (Укр.-белар. блёк)	4	мандаты (усе украінцы)
№ 12 (Немцы)	3	мандаты
№ 19 (Хрысьц. дэмакратыя)	2	„
	Усяго 111	мандатаў

Як і трэба было спадзявацца — беларусы не правялі ані воднага беларускага прадстаўніка і ў гэтую заканадаўчую палату.

Палітычнае жыцьцё.

Польшча.

Працэс украінскіх тэрарыстаў.

Найвышэйшы Суд разглядаў 20 лістапада г. г. жалабу абаронцаў Рамана Біды, Міхася Тэрэшчука Івана Вацка і іншых, якія былі засуджаны ў Львове за пакушэньне на Усходнія Таргі і рад тэрарыстычных актаў.

Судом прысяжных у Львове Біды быў засуджаны на кару сьмерці, а яго таварышы на розныя срокі катаржнай турмы.

Найвышэйшы Суд, прыгавор Львоўскага суду зацьвердзіў.

Заграніцай.

Гішпанія.

Ад даўжэйшага часу ў Гішпаніі вядзецца барацьба работніцкіх масаў, якая прыймае вельмі вострыя формы.

Як падаюць газэты, у Сэвільлі забаставаўшыя работнікі напалі нядаўна на курсуючыя па месту трамваі і аўтабусы і падпалілі некалькі вагонаў.

Прыватныя аўта, якія ехалі ў Сэвільлю,—ня былі ўпушчаны забастоўшчыкамі. Кабеты паразьбівалі пекарні з тае прычыны быццам пякары мелі намер далучыцца да агульнай забастоўкі. У зьвязку з тым, што сярод студэнства таксама пануець забурэньне — унівэрсытэт у Сэвільлі зачынены.

Трэба зазначыць, што наагул ува ўсей Гішпаніі за апошнія часы пануець непакой, які прыймаець час ад часу вагромныя формы ў зьвязку з тым палітычным і эканамічным крызысам, які там нагляддаецца.

Саветы.

Арышты сярод вышэйшых Савецкіх урадоўцаў.

Уся заграничная прэса падаець аб вялікай колькасьці арыштаваных сярод савецкіх генэралаў і урадоўцаў, у зьвязку з адкрытым пакушэньнем на Сталіна.

Г. П. У. быццам выкрыла [illegible]

Дзіуны Андрэйчык.

„Бяз грашэй — харашэй“, — кажа прыказка.

„А з грошыма яшчэ лепш“,— кажа другая.

Андрэйчык больш схіляўся да першае, хоць і другое ён ня зракаўся. Разумеецца, грошы добрая рэч. Але справа ў тым, на што чалавек спатрабуе іх. Скажам, Мірон, то той, як заробіць якую дваззлотку, так зараз-жа і нясе яе ў карчму. Відаць, Мірон без усякіх тлумачэньняў быў пераканаены ў праўдзівасьці першае прыказкі.

Затое Андрэйчык зусім іншы сэнс укладае ў гэтых пару слоў. Гэты, калі здарыцца яму паехаць на кірмаш, то цэлы дзень праходзіць каля магазынаў і крамак з усялякім майстроўскім прыладзьдзем і снасьцю. Праўда, што ўжо гэтых рэчаў у Андрэйчыка поўна валрынка, але, калі ён бывае на кірмашы, то ўсё роўна што-небудзь ды купіць. Прыладзьдзе ў яго, па добраму ладу, здарма і ня ляжыць. Вось ён нядаўна такую малатарню зьмайстраваў, што і купленай з ёю цяжка справіцца. Але што толку з таго, калі ён гэту малатарню як аддасьць на людзі, то тыя яму не адвозяць яе, пакуль не сапсуюць. Возьме хто-небудзь яе за якіясь два злоты змалаціць стаўпец, а як забярэ, то малоціць ёю амаль не палавіна вёскі.

Здаецца, што Андрэйчык нават і рады, калі прывязуць яму зломаную яго малатарню. Хоць які дзень можа чалавек праседзець над сваею працаю, перастройваючы яе, а то як так калі пачне шныпарыцца ён каля свае малатарні (трэба-ж здасканаліць рэч!) то баба зараз-жа з ожагам бяжыць, галёкаючы на ўвесь сьвет, а Андрэйчыку ляпей што хоць толькі ня гэты бабскі лямант.

Гэтае вясны Андрэйчыку вельмі крута прышлося. Грызе жонка, каб яе немач: то круп, то мукі няма, а ўрэшце неяк заздавала баба дый павыкідала ўсё яго прыладзьдзе з адрынкі і пры гэтым благаслаўляючы Андрэйчыка на ўсю вёску. Рагочуць мушчыны дый хочуць пабачыць Андрэйчыка, а таго недзе і сьлед прастыў,— забіўся дзе і з сораму людзям вачэй ня хоча паказаць.

Пазьбіраў ён гэтае прыладзьдзе, як трохі сьцямнела (праўда, шмат чаго і не далічыўся) ды думае сабе: пайду ўкраду пукоў са два—хай ня скавыча баба. Дый за чым справа стала?! Ноччу, не настала яшчэ поўнач, як Андрэйчык ужо шныпарыўся каля дзьвярэй млына з поўнай кішэняй усялякага прыладзьдзя. Вось ужо абмеркаваў, як ляпей тую рэч абрабіць і хацеў-бы ўжо за працу ўзяцца. Аж бачыць, што нехта каля млына ідзе і нават, здаецца, глядзіць на яго. У момант Андрэйчык кулём скаціўся з ганку.

— Стой! Стой! — хтось крыкнуў дый пляснь са стрэльбы.

Бедны Андрэйчык аж паваліўся з перапугу. Нешта засьвярбела ў яго з-заду каля паясьніцы, але нічога: Андрэйчык усхапіўся дый далей драла. Назаўтра ўжо ўся вёска цікуе, да каго будуць доктара вясьці — так і даведаліся ўсе. Ну, калі-б гэта хто іншы, то тут-бы бяз паліцыянта не абышліся, але калі Андрэйчык, то людзі адно бакі рвуць са сьмеху.

Не пасьпеў гэта Андрэйчык яшчэ добра папраўіцца, як бяда ізноў трапілася. Яно ўжо як пойдзе чалавеку ў чым-небудзь нешанцаваць, то хутка няспыніцца. Так было і з Андрэйчыкам.

Вось ужо колькі дзён, як ён ня мае спакою. Стаіць цяпер у яго ў хляве цялё ды так, каб яго ваўкі, зьвегае — усяроўна, што скраблом цябе па нутру скрабе. Хоць проста бяры дзеля гэтага паршывага цяляці дый сходзь з дому. А тут як на тое, у полі з большага паўходжваліся і работа прыпадае ўсё каля дому.

—Ну,—думаў колькі раз Андрэйчык, узяўшы касу ў рукі,—я цябе назьвечаю, але як успомніць пра бабу, то ўся ў яго і храбрасьць прападзе. Нічога ня зробіш—трэба пакутаваць.

— А калі-б гэта яму сьвежанькае травы валажыў, то можа-б яно і ня раўло!?—якось уздумаў

цыю, сябрамі якой былі савецкія генэралы і камандзіры маскоўскіх палкоў.

Між іншымі арыштаваны Галоўнакамандуючы Савецкай Арміі на Далёкім Усходзе гэн. Блюхер і сябра Найвышэйшай Вайсковай Рэвалюцыйнай Рады Андрэяў.

Давэдзена быццам, што ў памешканьні былога Старшыні Рады Камісараў Расейскай Рэспублікі Сырцова і дырэктара пошт і тэлеграфаў Антрапава памяшчаўся штаб загаворшчыкаў арганізаваны на вайсковы манер.

Вядомы лідэр правай апазыцыі у Кампартыі Рыкаў таксама належаў да загавору, але ў апошні момэнт усіх здрадзіў.

Да гэтага ж загавору належаў і асабісты прыяцель Сталіна — Арджонікідзе.

Калі гэта ўсё так, як пішуць газэты, то можна лічыць, што Савецкія Рэспублікі перажываюць цяжкі палітычны крызыс, які можа выліцца ў зусім неспадзеваныя формы.

Кароткія навіны.

— Нямецкі бюджэт на 1931 г. прадбачыць нябывалыя сумы на марскія ўзбраеньні. Згодна гэтаму бюджэту будзе патрачана на 34 мілёны марак балей, чым у гэтым годзе.

— Вялікая бура, якая нядаўна прайшла над Паўночнаю Амэрыкаю ў ваколіцы Окіагамы-Ціты прынесла аграмадныя страты.

Забіта 25 чалавек і каля 100 чалавек раненых, зьнішчана 200 будынкаў.

Такая-ж самая бура прайшла і над Гонолюлю, дзе 8 чалавек утапілася, а 20 — прапала бяз вестак.

— Радавы ўрад праз увесь час зьвяртаець увагу на ўзмацненьне абароны, прадбачучы ў блізкай будучыні вайну.

Заступнік ваеннага камісара Уншліхт у сваёй прамове сказаў, што вайна Радаў з капіталістычнымі дзяржавамі можа распачацца ў бліжэйшай будучыні. Дзеля гэтага трэба з усіх сілаў імкнуцца да таго, каб павялічыць збройныя сілы Радаў. У зьвязку з гэтым профсаюзы пастанавілі выплачваць з месячных заработкаў 5% на абаронныя мэты.

— Ведамы фінансавы дарадца пры Польскім Дзяржаўным Банку Charles Devey, абвесьціў у адной амэрыканскай газэце, што друкуецца па польску „Rekord Codzienny", свой пагляд на палажэньне гаспадарчае Польшчы, дзе кажа, што гэтае палажэньне ня так ужо дрэннае ў адносінах да другіх дзяржаваў. Што да сельска гаспадарчага крызысу, то Дэвэй, паміж іншым сказаў, што нізкія цэны на раьлічыя прадукты ўстрымоўваюць сялян ад збыту гэтых прадуктаў, у рэзультаце чаго яны лепей аджыўляюцца. Як аплаціць падаткі, адзецца і абуцца Дэвэй на гэта спосабу не надаў.

Хроніка.

× **Суд над б. пасламі.** На 18 лістапада г. г. у Вільні быў вызначаны Суд над б. пасламі Гаўрылікам, Дварчанінам, Валынцам і Крынчыкам і над 6 працаўнікамі Цэнтр. Сэкрэтар'яту Белар. Сялян.-Работніцкага пасольскага Клюбу. Усе абвінавачваюцца з арт. 102 ч. I. Расправа судовая была адложана з фармальных прычын і немаведама калі будзе разглядацца паноўна.

У зьвязку з гэтым працэсам як перадаець „Słowo" віленскія камсамольцы прабавалі зрабіць дэманстрацыю каля будынкаў, дзе месьціцца Суд, але паліцыя хутка зьліквідавала ўсё, арыштуючы 5 чалавек.

× **Украінцы аб Беларусах.** У гэтым годзе пачала ў Львове выходзіць украінская ілюстраваная (агульная) энцыклёпэдыя.

На старонках 318-326 трэцяга выпуску, зьмешчаны артыкул аб Беларусі і карта. Да супрацоўніцтва ў аддзелах датычачыхся беларускага пытаньня запрошаны цэлы шэраг беларусаў з Зах. Беларусі. Да падрабнейшага агляду вернемся пасьля поўнага выхаду энцыклёпэды.

× **Сьвяткаваньне 10 угодкаў Студэнскага Саюзу.** У нядзелю 23 лістапада г. г. адбылося урачыстае сьвяткаваньне 10 угодкаў Студэнскага Саюзу.

З гэтае прычыны была наладжана ўрачыстая акадэмія у адной з унівэрсытэцкіх саляў (саля Сьнядэцкіх), на якой было прысутна амаль усё віленскае беларускае грамадзянства, шмат украінцаў, ліцьвіноў і палякоў. Былі прачытаны вельмі цікавыя рэфэраты адносячыяся да гісторыі беларускага студэнскага руху, заслуханы прывітаньні ад розных беларускіх установ, і шмат якіх іншых не беларускіх арганізацыяў. Вечарам адбыўся канцэрт-баль.

Больш падробную справаздачу падамо ў наступным № нашай газэты.

Прэсавы ланцуг.

Уносючы ў рэдакцыю газэты „Народны Звон" падпісную плату за 6 месяцаў наперад і ахвяруючы 5 злотых на пашырэньне нашае газэты — заклікаю да гэтага самага у першую чаргу ўсіх грамадзян, якія жывуць у Вільні.

Адначасна з гэтым папераджаю, што калі ня будуць надыходзіць у рэдакцыю падпісная плата і насільныя ахвяры — буду выклікаць паасобных грамадзян паіменна.

Якуб Сідаровіч.

Ад рэдакцыі. Вітаючы думку гр. Я. Сідаровіча аб павялічэньні матэрыяльных сродкаў нашае газэты пры помачы „прэсавага ланцуга" — рэдакцыя будзе сыстэматычна зьмяшчаць справаздачы аб усіх сумах, якія уплывуць у рэдакцыю дзякуючы ахвярнасьці нашага грамадзянства. Перадусім трэба каб мы паклапаціліся аб падпісной плаце.

× **Сьвяткаваньне 10-ых угодкаў Слуцкага паўстаньня.** Дня 8 сьнежня (у нядзелю) Беларускі Студэнскі Саюз ладзе ўрачыстае сьвяткаваньне 10-ых угодкаў аднаго з найвялікшых фрагмэнтаў з аружнае барацьбы нашага народу за незалежнасьць, Слуцкага Паўстаньня.

На сьвяткаваньні будуць прачытаны рэфэраты: інж. С. Бусела, учасьніка Паўстаньня, „Аб Слуцкім Паўстаньні" і Ст. Станкевіча: „Слуцкае Паўстаньне на фоне барацьбы бел. народу за Незалежнасьць". Сьвяткаваньне будзе зладжана ў салі Бел. Гімназіі (Вострабрамская 9) а г. 7 веч.

× **„Беларускі Адрыўны Календар".** Беларускага Выдавецкага Т-ва вышаў з друку і наступіў у прадажу.

+ **№ 3 „Сахі"** вышаў з друку з багатым і рознародным зьместам.

ЯК ДАМАГАЦЦА УРАДОВАЙ БЕЛАРУСКАЙ ШКОЛЫ.

Практычныя рады.

(Даканчэньне)

6. Войт ня мае права адмовіцца ад заверкі подпісу, бо нарушыў-бы загад Міністра Унутраных Спраў ад 12 лютага 1925 г.

Увага: 1) Калі войт адмовіцца пасьведчыць подпіс, то зараз-жа трэба аб гэтым паведаміць „Цэнтрасаюз".

2) Заверкі подпісаў у гміне ня трэба адкладваць на апошнія дні, бо войт ня пасьпее пасьведчыць усіх подпісаў да 31-га сьнежня. Войт павінен заверыць подпісы на дэклярацыях бясплатна.

7. Толькі тады адчыніцца беларуская ўрадовая школа або пératворыцца істнуючая польская школа ў беларускую, калі бацькі з аднаго школьнага вокругу пададуць Школьнаму Інспэктару як можна больш дэклярацыяў, а прынамсі ня менш, як на 40 вучн., што хочуць, каб іх дзеці вучыліся ў беларускай мове.

8. Калі Куратар на падставе дэклярацыі не адчыніць беларускай школы, або не пératворыць істнуючай польскай школы ў беларускую, то бацькі павінны скардзіцца Міністру Асьветы.

Б. Што павінен зрабіць паўнамоцнік, якога бацькі выбяруць складаць Школьнаму Інспэктару дэклярацыі.

1. Запісаць на асобным лісьце імёны і прозьвішчы бацькоў і апякуноў, імёны іх дзяцей, напісаць паперу да Школьнага Інспэктара, асабіста на сьпіску здаць у Інспэктарыят дэклярацыі да 31-га сьнежня (дзекабря), узяць ад Інспэктарыяту пакватаваньне на сьпіску бацькоў, сьпіс з пакватаваньнем хаваць у сябе, а копію прыслаць у Цэнтрасаюз—Вільня, Вострабрамская № 9.

В. У якой мове пішацца і запаўняецца форма дэклярацыі.

1. Дэклярацыю трэба пісаць, або набеларуску, або папольску. Калі дэклярацыя будзе напісана паруску, то Інспэктар можа забракаваць.

У форме дэклярацыі трэба напісаць: імя і прозьвішча бацькі, ці маткі, ці апякуна, назоў вёскі, гміны, павету, імёны дзяцей. Непатрэбныя словы ў дэклярацыі закрэсьліць.

Г. Як павінна дапамагчы наагул беларускае грамадзянства, каб для сваіх дзяцей мець сваю родную беларускую школу.

1. У тым школьным вокрузе (обводзе), дзе няма ніякай школы, беларусы павінны дамагацца, каб была адчынена беларуская школа; а дзе істнуе ўжо польская школа, каб яна пératварылася ў беларускую.

2. Кожны пісьменны, або больш сьвядомы грамадзянін павінен растлумачыць няпісьменнаму бацьку ўставу аб арганізацыі школьніцтва ад 31/VII 1924 г., а таксама распараджэньні Міністра асьветы ад 7/I 1925 г., памагчы напісаць дэклярацыю, старацца, каб дэклярацыяў было нададзена як можна больш, сьлядзіць каб дэклярацыі былі заверана гмінаю і паданы Інспэктару да 31 сьнежня (дзекабра).

3. Калі хто будзе адмаўляць ці запалохваць тых бацькоў, якія на падставе закону і распараджэньня Міністра Асьветы будуць падаваць Інспэктару дэклярацыі, каб іх дзяцей вучылі ў беларускай мове, таго трэба пацягнуць да судовай адказнасьці, як за баламуцтва грамадзян.

4. Калі навет ёсьць у вёсцы прыватная беларуская школа — усё роўна трэба дамагацца ўрадовай беларускай школы.

Д. Форма паперы, якую піша паўнамоцнік і перадае разам з дэклярацыямі Школьнаму Інспэктару.

Пану Школьнаму Інспэктару.

у месьце . . . .

Паўнамоцніка жыхароў вёскі . . . . .

. . . . волась ці . . . . павету

(прозьвішча і імя) . . . .

Андрэйчык.

— Пайду дзе-небудзь ужну, — сказаў нарэшце ён, узяўшы серп у рукі.

А дзе-ж яе нажнеш, як не на грамадзкім — гэта-ж ня кража, бо і яго там частка ёсьць. Дый ці мала там за лета людзі выжнуць. Ну і пашоў. Але тут ужо яго ўсяроўна што шапкаю накрылі. Пазналі яго. Дый як не пазнаць, калі яго чуць за пляччо ня ўзялі. Але-ж усё такі Андрэйчык і апошнюю спробу робіць: бяры кідае мяшок нажатае травы і серп, а сам наўцекі. Прыбег гэта ён дадому дый паваліўся хутчэй у каморцы на сяньнік—ляжыць і ня дыша.

— Ідзі, Андрэй, палуднаваць, — кажа да яго жонка. Дык куды там Андрэйчык цяпер будзе палуднаваць!!

— Няхочу!—адказвае ён!

— Нешта вось, каб яго, жывот забалеў...

Баба ўжо ведала Андрэйчыкаў нораў.

— Недзе нешта ўдраў, — падумала яна пра сябе і вышла на вуліцу. А на вуліцы йшла ўжо грамада людзей. Наперадзе йшоў важна стараста, а наабапал дзесяцкія і падпаўнічы з Андрэйчыкавым мяшком травы і сярпом, як доказамі. Нават і пажарны, якога вёска ставіць наглядаць за камінамі і каб бабы ў хаце ў печы ня сушылі лёну, і той нават, далучыўся да начальства, — як быццам ад таго, што Андрэйчык нажаў мяшок травы можа згарэць вёска. І вось што грамада ня міне хату, ўсё больш далучваецца да яе людзей і ўсё гэта проста валіць да Андрэйчыкавай хаты.

— Ну, Андрэй! Што-ж ты гэта нарабіў?! — загаварыла жонка, вярнуўшыся з вуліцы ў сенцы. А ў таго ад страху аж мароз па целе прабягаў.

— Ідзі-ж цяпер сам выпрадоўвацца перад старастаю. Я за цябе перад людзьмі сьвяціць вачыма ня буду.

У гэты час данёсся да Андрэйчыкавага вуха гул з вуліцы. Дык дзе-ж там Андрэйчык пойдзе выпраўдовацца?! Ен толькі ўлучыў трапную хвіліну, калі баба была адвярнуўшыся, шамялях з пасьцелі дый драла з каморкі.

— Дык дзе-ж гэта ён?!

— Пазваць яго! — загаварыў стараста, калі грамада падышла пад Андрэйчыкаву хату. Зараз-жа дзесяцкі і некалькі маладых мужчын адлучыліся і пайшлі па Андрэйчыка.

— Няма ў хаце, — кажа дзесяцкі, вышаўшы з хаты, з нейкім стрыманым сьмехам.

— Шукаць далей, пакуль ня знойдзеце, — казаў далей стараста сур'ёзна і ў гэты час пераміргнуўся з другім дзесяцкім.

За якісь час паказаўся той жа дзесяцкі з мужчынамі, але між імі быў ужо і Андрэйчык.

— Зашыўся ў салому так, што адны толькі ногі былі відаць, — апавядаў дзесяцкі сьмеючыся.

— Ну, дык што-ж, мужчыны, будзем рабіць з ім?!—загаварыў грозна другі дзесяцкі.

— Помоймy, — казаў ён далей, — трэба ацаніць колькі нажата ды хай плаціць. Нам няма нічога да таго—нажаў гэта толькі ён адзін, ці не.

— Ацаніць! Ацаніць!—крыкнула ў адзін голас грамада. Але-ж, як гэта нядзіўна, грамада на Андрэйчыка страху не нагнала. Перад бабаю сваёю ён больш пужаецца, чым перад грамадою. Наадварот: ён нават любіць грамаду. А што хаваецца калі небудзь ад людзей, то гэта толькі таму, што ў першую хвілю, пасьля якога-небудзь прыкрага выпадку, нeяк нeлкавата людзям у вочы глянуць. Цяпер жа Андрэйчык зусім спакойны.

— Ну, дык як-жа будзе? — загаварыў падругое да яго дзесяцкі.—Што маўчыш?

— А што я казаць буду?—адказаў спакойна Андрэйчык.

— Я скажу тое, што і вы кажаце...

— Лепей з усімі ў пекла, як аднаму ў рай, — закончыў Андрэйчык.

— Каб ты ўдушыўся! — сьмяюцца сяляне. Сьмяецца стараста, сьмяюцца і дзесяцкія. Ну, што-ж ты з Андрэйчыкам зробіш: пастаялі мужчыны трохі, пасьмяяліся і пачалі разыходзіцца.

— Бяз грашэй харашэй, — кажа Андрэйчык і тут-жа за траву, за серп дый у сенцы.

С. Сітнік.

ЗАЯВА.

У зьвязку з распараджэньнем Мін стра Рэлігійных Спраў і Публічнае Асьветы ад 7.I. 1925 г. у справе школьнага ўставу ад 31.VII. 1924 го у. я, ніжэйпадпісаны паўнамоцнік сял н вёскі . . . . гэтым перасылаю „. . ." штук дэклярацыяў на „. . . ." дз-цей у справе беларускае выкладовае мовы ў школе ў вёсцы . . . .

Ад грамадзян вёскі . . . .

№	Імя і прозьвішча бацькі, маткі ці апякуна	Імёны дзяцей, паданых у дэклярацыях
1		
2		
3		

Подпіс паўнамоцніка . . . .
Дня „. ." . . . . 1930 . г.
Адрэс: пошта . . . .
вёска . . . . павет . . . . . .

БАЦЬКІ! падавайце Інспэктару, як можна, больш дэклярацыяў аб навучаньні вашых дзетак у беларускай мове.

Школьны век дзіцяці лічыцца ад 7 гадоў без 4-х месяцаў да 14 гадоў і 4-х месяцаў.

ГРАМАДЗЯНЕ! Дамагайцеся аб ператвараньні польскіх школаў на беларускія.
Формы дэклярацыяў і інструкцыі можна атрымаць: у Цэнтральным Саюзе Беларускіх Культурна-Асьветных і Гаспадарчых Арганізацыяў і Установаў Вільня, Вострабрамская № 9—2.

Форма дэклярацыі

Дэклярацыя.

Я ніжэй падпісаны (ая) .... *грамадзянін (ка)*
(імя і прозьвішча)
Польскае Рэчыпаспалітае, беларускае нацыянальнасьці, жыхар ....
(назоў вёскі, места)
воласьці .... *павету* .... *як бацька *)—маці—*
(назоў воласьці) (назоў павету)
праўны апякун дзіцяці—дзяцей—у школьным веку.

1. .... *3.* ....
(імя дзіцяці) (імя дзіцяці)

2. .... *4.* ....
(імя дзіцяці) (імя дзіцяці)

на падставе артыкулу 3 уставу з 31 ліпня 1924 г., зьмяшчаючага некаторыя пастановы аб арганізацыі школьніцтва (Dz. U. R. P. № 79, poz. 766), жадаю ўвядзеньня ў існуючую — маючую адкрыцца публічную народную школу ў .... *беларускае выкладовае мовы.*
(назоў вёскі, места)

Дня .... *193* ...... *г.* ....
(уласнаручны подпіс).

Да Школьнага Інспэктара
ў м. ....
(назоў места)

*) У тэксьце дэклярацыі непатрэбныя словы закрэсьліць.

Усячына.

Археолёгічныя раскопкі ў Палестыне.

Вядомы эгіптолёг і археолёг прафэсар Вільям Петрі выехаў нядаўна ў Палестыну для прадаўжэньня сваіх досьледаў з дагістарычнай эпохі Абрагама Праф. Петрі ня гледзючы на свой стары век (мае ўжо 77 год) неўпынна вядзець сваю працу, асягнуўшы вельмі цікавыя вынікі.

Пад час апошніх сваіх раскопак пр. Петрі ўдалося зрабіць вельмі многа адкрыцьцяў, якія маюць вялікую вагу для запазнаньня з гісторыяю людзтва і жыдоўскай гісторыі асабліва.

У тых мяйсцох, дзе рабіліся раскопкі — жыў каля 7000 год таму назад чалавек г. зв. каменнага пэрыёду. Потым, як ведама, наступіў бронзавы пэрыёд, сьляды якога пр. Петрі адкрыў у прошлым годзе, далей ідзець пэрыёд пастушаскіх князёў, якія час ад часу панавалі над Эгіптам, далей ідзець нядоўгі час панаваньня эгіпэцкіх фараонаў (Петрі адкапаў двярэц эгіпэцкага праўцеля) і, нарэшце — эпоха ізраільцян, якая пачынаецца за 1500 год да Нар. Хр

Пр. Петрі зьбіраецца цяпер збадаць сляды, якія захаваліся ад часоў праміж каменным векам і эпохаю гіксаў (так зваліся князі пастухі) і маець надзею разам з тым выдабыць у Тэль-Элемэху, тое мейсца, дзе Абрагам прымаў чужынцаў пасьля гібелі Содома.

Досьледы над эпохаю Абрагама вядзець адначасна і другая экспэдыцыя, арганізаваная праз Папскі Біблейскі Інстытут і працуючая пад кіраўніцтвам патэра Маллона і француската віцэконсула Нэвіля. Гэтая экспэдыцыя працуе ў даліне Іордану — там дзе жыў Абрагам да разьбурэньня Садомы.

Прошлаю зімою у 8 кілёмэтрах на поўнач ад Мёртнага мора экспэдыцыя нашла сьляды места, якім напэўна быў біблейны Садом.

Трэба спадзявацца, што абедзьве экспэдыцыі знойдуць многа цікавых рэчаў, якія узбагацяць скарбніцу гістарычнай навукі.

Адказны Рэдактар: К. Крук. Друкарня Я. ЛЕВІНА Вільня, Нямецкая 22. Выдавец: „Беларускі Цэнтрасаюз".